

je imela dežela z ustanovitvijo te šole, zastonj. Zlasti pa Dolenjci, ki so se z besedo za ustanovitev te šole tako toplo potezali, naj dejanski pokažejo, da jih je resna volja s šolsko pomočjo v kmetijstvu napredovati ter tako zaprečiti, da ne pogine gospodarska lepa dolenjska pokrajina.

Pouk gospodarjem, zlasti mladim, ki začno gospodariti.

Spisal C. Schütz, tajnik c. kr. kmetijske družbe koroške.

Žalostne skušnje nam kažejo, da zabrede mlad ali starejši človek, če začne brez vednosti gospodariti, v take pomote, iz katerih se včasih z najboljšo voljo ne more več izmotati. Jaz sam sem videl taka nesrečna gospodarstva, zato mislim, da pogodim, če podam mladim gospodarjem nekoliko nauka, da se ognejo nesrečnega kmetovanja. Morebiti si tudi kak starejši gospodar iz teh naukov posname kak koristen opomin.

Prvo, kar morem na srce položiti začetniku gospodarskemu, je to, da dobro preudari, koliko ima kapitala. En del kapitala ali premoženja leži v zemlji, katero ima gospodar, in pa v potrebnih gospodarskih poslopih — to je zemljiški kapital; — drugi del premoženja mora pa gospodar v rokah imeti, da si omisli živine, gospodarskega orodja, semena, živinske krme, gnoja, in pa da si pridrži še toliko gotovega denarja, kolikor ga potrebuje za druge potrebščine v prvem gospodarskem letu, na pr. za davke, plačila delavcem, asekuranco, živež itd. Razen tega mora še nekoliko denarja na strani imeti za neprevidene nesreče po toči, če mu živine kaj pogine itd. Ta drugi del kapitala se imenuje gospodarstveni kapital. Prvi pregrešek mladih gospodarjev je večidel ta, da prenizko cenijo gospodarstveni kapital, potem pa, ker jim zmanjka denarja, zabredejo v dolgove, iz katerih se težko izkopljejo ali pa celó ne.

Res je, da se ne dá natanko znesek gospodarstvenega kapitala določiti, kajti to je odvisno od marsikakih okolščin; vsekakor pa vendar vidi gospodar pred seboj nekatere potrebščine.

V tem, če začetnik nima denarja za gospodarske potrebščine, je največa nevarnost za neskušenelega gospodarja. Zato naj mu veljajo naslednja vodila:

1. Bolje je, če nima gospodar precej denarja za gospodarstvo, da v najem vzame kako večje posestvo, kakor pa da manjše posestvo kupi in za to potroši ves svoj kapital, da mu potem nič denarjev ne ostane v rokah in kmalu na kant pride.

2. Nespametno je, če kdo pri nastopu gospodarstva začne zidati poslopja, katera mu niso neogibno potrebna. Uže marsikdo, ki si je zidal velika in lepa poslopja, se je s tem pregnal in kmalu onemogel; zidal je tak gospodar ne za se, ampak za druge. Star pregovor pravi: „norci zidajo hiše, pametni ljudje pa stanujejo v njih.“

3. Ravno tako nespametno je o nastopu kakega gospodarstva nakupiti si precej dragih masin in orodja. Večidel pride tako orodje med staro ropotijo zato, ker ni bilo pametno izbrano, ali ker ga mladi gospodar ni umel rabiti, ali ker sploh dotičnemu gospodarstvu ni primerno.

Najmanj škode bode mladi gospodar trpel, če dobro preudari, česa in koliko mu je pri gospodarstvu neobhodno potrebno; če ne, zaide v navadno napako neskušenih ljudi, ki mislijo, da vse bolj vedo mimo drugih, vsacega obirajo, sebe same pa imajo za nezmotljive. Bolj pametno ravna mladi gospodar, če gleda na sosede, o katerih je znano, da dobro gospodarijo, in da po njihovih zgledih tudi on kmetuje. Šele potem, ko se je o gospodarstvu bolje izpametoval in marsikaj skusil, je pravi čas, da staro in slabejšo reč zamenja z novo in boljšo. Potem bo njegov zgled tudi sosede njegove napotil na umnejše in koristnejše kmetovanje.

Ko je mladi gospodar nastopil kmetovanje, naj prvo skrb obrača na gnoj, ki se po pravici imenuje „duša“ kmetijstva. Dokler nima obilnega gospodarstvenega kapitala, naj pa nikar ne misli na nakup tako imenovanega umetnega gnoja, ampak skrbi naj, da bo doma dobil gnoja, kolikor ga potrebuje. Prvo skrb naj obrača na gnojnico, da mu od tega najboljšega gnojiva nobena kaplja po nemarnosti ne odteče. Naprava dobre in trdne jame, kamor naj se odteka gnojnica, bodi mu zato prva skrb. Zraven tega naj skrbi mladi gospodar, da se mu ne pogubi nič pepela, ki je izvrsten gnoj senožetim; tudi kosti naj pridno nabira; potem pa brž skrbi za kup mešanega gnoja (komposta), ki se najbolje naredi poleg gnojnične jame. Mešan gnoj se imenuje zato, ker obstoji iz mnogovrstne sodrge, katero umni kmetovalec na kup spravlja, na priliko: smeti z dvorišča, poda in iz drvarnice, cestno blato, plevel, nanošena prst, kri, drobne kosti itd. Jako koristno je tudi, če gospodar mešanemu gnoju prideva človeškega blata (katerega vrednost od enega človeka na leto in dan znaša 4 gld.), konjskega in pa svinjskega gnoja, katera sama se ne prilegata dobro polju. Po tem načinu se da vsako leto velik kup komposta napraviti, ki je, če se večkrat polije z gnojnico in enkrat ali dvakrat med letom premeša, posebno izvrsten gnoj travnikom. Za polje je pa mešani gnoj zato manj pripraven, ker se z njim lahko plevel zaseje.

Če je gospodar tako svojo skrb obrnil na travnike, ne bo mu klaje za živino manjkalo; obilna in dobra klaja pa je glavni pogoj koristne živinoreje. Od tega pa, kaj in koliko se živini krme poklada, je odvisno, da gospodar več ali manj boljšega ali slabejšega gnoja pridela. Dalje naj pa gospodar ve tudi to, da se gnoj le potem obdrži rodovit, če trdno na kupu leži, če je zmerom vlažen in če ne plesnuje. Da pa iz gnoja ne izpuhtijo tečni gazi, ubrani se s tem, da se na gnoj nekoliko prsti ali pa zmletega gipsa nasuje.

Kedar gospodar gnoj na polje zvozi, naj ga, kakor hitro je mogoče, podorje ali pa vsaj s prstjo pokrije.

Če se pomisli, da stroški pri napravi gnoja za cent 20—30 krajcarjev ali še več znašajo, in da se od odraslega goveda leto in dan pridela okoli 200 centov gnoja, ter da te stroške mora njiva poplačati s tem, kar se na njej pridela: jasno je pač kot beli dan, koliko je treba, da gospodar vso svojo skrb obrača na pripravljane gnoja.

To vse spada k umni živinoreji. Ni pa vsak umen živinorejec, ki ima poln hlev živine. Le tistemu gospodarju pristoji ime živinorejca, ki vé, kaj hoče doseči, in izbira prave poti, da ta doseže namen.* Vsak drug, čigar glavna skrb je le, da se mu živina vsako leto ubreji, ni vreden imena živinorejca, ampak le imena govedarja.

Konec mojih besedí je pa ta, da umni gospodar mora biti dober računar, ki z mero in vago v rokah zapisuje vse dogodke v hiši in na dvorišči, na polji in v hlevu, vse dohodke in stroške marljivo zaznamuje, preudarja in pretehtuje vse, da koncem leta natanko vé, kaj je čez leto dosegel, zakaj se mu je ena reč dobro posrečila, druga pa škodo prizadela.

Po vsem tem pride sam do spoznanja, ali je glede na svoje razmere prav gospodaril ali da mu je treba gospodarstvo predrugačiti.

Taki misleči in mirno preudarjajoči gospodarji, ki se nikoli ne prenaglijo, iščejo in najdejo dobrih poučnih knjig in časnikov; tudi pristopajo kot udje k družbam kmetijskim, ki jim pojasnjujejo marsikaj, česar še sami ne vedo, in tako napredujejo preudarno proti zahtevam novega časa. Taki gospodarji ne pridejo nikoli na kant!

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 71. Z ozirom na priobčeni članek o Ulagovi lestvici prosim Vas, da mi naznanite, kje se dobi takova lestvica in koliko stoji? (A. R. v Gr.)

Odgovor: Ni nam znano, kedo izdeluje take lestvice in po čem, zato Vam priporočamo obrniti se naravnost do gospoda Karola Ulage v Laškem (Markt Tüffer) ali pa do podružnice štajarske kmetijske družbe ravno tam.

Vprašanje 72. So li črvi, kateri se nahajajo v črešnjah, grahu in sadju, škodljivi zdravju in kaj vzraste iz teh črvov? (A. W. v P.)

Odgovor: Kolikor je nam znano, použiti črvi ti ne škodijo zdravju. O črešnjem črvu piše prof. Erjavec: Kdor začne črešnje odpirati in po črvu gledati, navadno kmalu izgubi slast do njih. Najpametnejši je tisti, ki se drži pregovora: „česar človek ne vé, to ga ne jé“, in torej zoblje črešnjo za črešnjo, ne da bi dalje preiskaval, kaj je v njej. Samo to je, da vsacemu

*) V slovenskem jeziku je družba kmetijska Kranjska izdala „nauk o umni živinoreji“ z ličnimi podobami, spisan od dr. Jan. Bleiweisa, kateri tako jasno razklada vodila umne reje konj, goved, ovac, koz in prešičev, da noben gospodar bi ne smel biti brez te koristne knjige, katera velja le 80 krajcarjev.

ni dan tako malomaren želodec. Tako prof. Erjavec, a mi mu pritrjujemo.

In kaj vzraste iz teh črvov? Iz črva, prav za prav iz ličinke v grahu naredi se hroščec grahar, iz črva v črešnji vzraste črešnjava muha in iz jabolčnega črva prilevi se lep majhen metulj, jabolčni tončič.

Vprašanje 73. Je li za zdravje bolje vino ali pivo? Hodi li človek laže po použitem vinu ali pivu? (A. W. v P.)

Odgovor: Vaše vprašanje spravilo nas je nekoliko v zadrego, kajti temeljit odgovor more Vam dati le zdravnik. Zmerno uživano ne škoduje ni vino ni pivo, — če je človek zdrav. Pivo je tečnejše, vino pa krepí prebavila. Sicer se pa vino mnogokrat rabi za zdravlila, zlasti po prebitih boleznih. Katera teh dveh pijač je boljša po poti? Pravijo, da dela pivo človeka težkega in lenega, vino pa da poživilja človeka. Po tem takem Vam priporočamo torej vino. Vino pa mi uže zategadelj bolj priporočamo, da bodo naši vinogradniki laže prodajali svoj pridelek.

Vprašanje 74. Kaj hočem storiti z nemško deteljo, ki je sedaj na strnišču ravno komaj obzelenela? Naj jo li prevlečem z brano ali ne? (A. Kr. na B. V.)

Odgovor: V vašem kraju ne bode kazalo detelje kositi za seno, če tudi doraste, ker je letos ne bode mogli več posušiti. Pokosili jo bode pa lahko za zeleno krmo ali Vam pa bode za pašnjo. Z brano je to leto ne smete še prevleči.

Vprašanje 75. Navadno delamo vodovodne cevi za pitno vodo iz smrekovega lesa, pa te cevi hitro segnijo ter veliko stanejo. Kakšne cevi bi bile dobre t. j. primerno po ceni in kje se dobijo? (G. R. v L.)

Odgovor: Najboljše cevi in primerno najcenejše za vsak vodovod so cevi iz kovanega železa. Vodovod iz takih cevi je tudi lažje narediti in zvršiti kakor iz cevi litega železa. Cevi imajo v premeru 3—5 $\frac{c}{m}$ svitlobe, ter stoji meter 60 kr. do 1 gld. Cevi dobite v Ljubljani pri g. Andr. Druškoviču, kateri Vam radovoljno tudi vse drugo potrebno naznani.

Gospodarske novice.

* Kmetijski nadaljevalni tečaj za učitelje ljudskih šol v deželni vinarski, sadjarski in kmetijski šoli v Grmu so obiskovali naslednji gg. učitelji: Jakob Ostermann iz kočevske Reke, Janez Vrešic z Rake, Ludovik Vagaja iz Pirnič, Jurij Adlešič iz Šmartna pri Litiji, Peter Repič z Unca, Gustav Špecler iz Radovljice, Karol Bernard iz bohinske Bistrice, Stanislav Novak iz Črmošnic, Tomaž Petrovec iz Čemšenika, Janez Bantan iz Dragatuša in Janez Muren iz Drašič. Kot eksternist obiskoval je tečaj tudi teolog g. Nemanjič iz Metlike.

* Trtnice ameriških trt ukazalo je narediti c. kr. kmetijsko ministerstvo na Metliškem.